

Parlament versió 2.0: el parlamentarisme a l'època de la piulada intempestiva

Alan WARD i KOECK

El parlament com a forma de representació del poble dins un sistema polític democràtic és conegut per ser una estructura organitzativa amb una història dilatada, si més no dins l'àmbit geogràfic europeu. Així, encara que fem abstracció de les formes assembleàries primitives de la Grècia clàssica, entitats polítiques com ara el Senat romà o bé les corporacions locals de les ciutats medievals han desembocat, al terme d'un procés dilatat, en la representació parlamentària que és majoritària avui en dia. Tot i això, quan es van cristal·litzar les formes mono o bicamerals definides constitucionalment al llarg dels segles XIX i la primera meitat del XX, no existien les tecnologies de la comunicació electròniques d'ús massiu que hom coneix avui en dia, ja a final de la segona dècada del segle XXI.

En aquesta breu comunicació voldria fer algunes reflexions sobre la seva influència sobre les possibles evolucions de la forma de representació parlamentària dins les democràcies a curt i mitjà termini. Començaré per comentar alguns dels aspectes en què aquestes tecnologies ja han deixat una empremta sobre la vida política; passaré a revisar algunes tecnologies que s'han emprat tant pel que fa al sufragi i la formació dels parlaments com en la democràcia directa; i acabaré amb una prospecció dels possibles efectes de la intervenció de la tecnologia en el parlamentarisme.

La intervenció de les tecnologies de la comunicació en la política

L'ús de les xarxes socials d'un cert president americà com una via alternativa als canals més estàndards de comunicació ha estat objecte de comentaris abundants, ja abans de la seva elecció al seu càrrec. Eines com la plataforma Twitter permeten que el personatge polític envii missatges polítics forts en direcció al públic en general, sense passar ni pel filtre del seu propi aparell de comunicació, ni tampoc per aquell dels mitjans de comunicació. Els avantatges semblen evidents: la comunicació gairebé instantània de les idees o les reaccions del polític, com també una sensació de proximitat que pot tenir el públic, sobretot aquells que hagin

votat aquella persona i que, es pot suposar, mantenen una certa relació emocional amb el seu missatge.

Aquests factors fan que l'ús del mitjà tecnològic pugui semblar una excel·lent eina quan, per exemple, es fa servir per donar el condol a les persones afectades per una tragèdia i als seus familiars. En aquestes circumstàncies, el fet que el ciutadà es pugui sentir recolzat per l'aparell estatal i que aquest suport sigui ràpid es pot valorar de manera positiva. Malauradament, aquestes característiques són precisament les mateixes que fan que el mal ús d'aquestes tecnologies –per exemple, quan un president dels Estats Units ataca obertament i, jo diria, de manera violenta certs membres de la seva pròpia administració– pugui resultar especialment criticable. Quan el mateix president pretén donar ordres directes a una part de la seva administració emprant aquest canal (figura 1), se li pot reprotxar a la vegada no haver respectat els canals i protocols vigents en la seva administració, i haver menystingut la dignitat i reputació que han de mantenir certs estaments de l'administració pública.

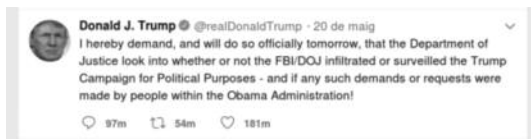

Figura 1. Captura de pantalla parcial del canal de Twitter @realDonaldTrump, realitzada en data 23.05.2018

L'exemple presentat anteriorment concerneix un país que serà, probablement, aliè a la majoria dels lectors d'aquesta intervenció. Tot i això, sense l'aplicació d'una proverbial prudència que forma part del caràcter andorrà, seria molt fàcil que també al nostre país hàgim de lamentar alguna reacció excessivament viva enviada sota l'emoció del moment. Amb la instantaneïtat, es pot fer molt de mal amb unes paraules que cedeixen fàcilment davant d'una anàlisi mínimament freda i asserenada. Quan el missatge es difon a través de les xarxes socials de ben cert que arribarà a un públic molt ampli i augmentarà, així, tant el seu efecte positiu –si és el cas– o bé negatiu.

Podem afegir a aquesta eina de les comunicacions instantànies l'ús de plataformes de comunicació com ara Facebook, en què avui en dia hi tenen presència gairebé la totalitat de les entitats públiques i administratives, com també partits polítics i persones amb presència pública a títol individual (figura 2). El resultat és que, de manera innegable, les noves tecnologies han fet irrupció dins l'àmbit de la política. Formen part del conjunt de les eines a les quals administracions i representants del poble tenen accés. Tenint en compte la tendència natural dels

Figura 2. Captura de pantalla de la capçalera del perfil del Consell General a Facebook, realitzada en data 23.05.2018

ciudadans més joves a emprar preferentment aquestes eines, seria difícil concebre una estratègia de comunicació tant en sentit descendent –del representant cap al representat– com també en el sentit invers –del ciutadà cap a la persona qui el representa– sense tenir-les en compte.

Tecnologies que han tingut un efecte sobre el procés democràtic

En contrast amb aquesta entrada recent poc planificada de la tecnologia dins l'esfera de la vida política, les intervencions anteriors havien estat més estructurades i tenien una voluntat d'integrar-se dins els mecanismes estàndards de funcionament de la democràcia. En podem destacar dues de principals: l'ús de mitjans tecnològics en el marc del sufragi que permet elegir els membres d'un parlament, i la proposta de mecanismes que faciliten la participació de la ciutadania en l'àmbit de la democràcia directa.

La tecnologia aplicada al sufragi –comunament anomenada *sistemes de vot electrònic*– es pot separar en dos gèneres. D'una banda, existeixen sistemes basats en material físic per recollir el vot dels ciutadans. En alguns casos, com ara als Estats Units, els dispositius de votació s'emporten en indrets determinats i el ciutadà s'hi desplaça de la mateixa manera que en un sistema de votació tradicional. L'avantatge, aleshores, es limita als mecanismes de recompte, més ràpids i –en principi– més segurs que el recompte manual de les paperetes dins el sistema tradicional. En altres circumstàncies, però, la màquina de votar s'ha concebut per ser mòbil. És així a l'Índia, lloc on la dispersió d'una població considerable i la manca de mitjans han afavorit la invenció de màquines de vot electròniques amb algunes característiques dissenyades per a les necessitats específiques del país. Així, són màquines mòbils, que funcionen amb bateria i que permeten identificar els candidats tant amb el seu nom com també amb elements gràfics o fotogràfics que poden ser d'ajuda en un país en què l'alfabetisme de l'electorat no és total. (figura 3)

Al costat d'aquests mecanismes físics, hi ha altres mecanismes tecnològics basats en programari. Han estat emprats en països europeus com Suïssa (especialment al cantó de Ginebra, figura 4) i Estònia. Basats en la mateixa tecnologia criptogràfica correntment aplicada per a la compra en línia, la banca electrònica i –més recentment– l'accés electrònic a serveis de l'administració pública, aquesta manera de recollir els sufragis té una acceptació especialment elevada quan la població és usuària acostumada d'Internet i de les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC). S'hi pot accedir molt fàcilment des de dispositius mòbils i resulta atractiu per a les franges més joves de la població actual. En aquest sentit,

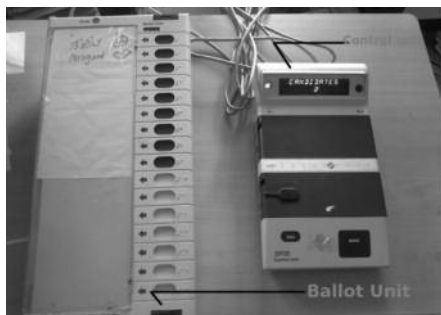

Figura 3. Màquina de votar electrònica a l'Índia. Font: Sreejith K. per Wikipedia. Imatge dins el domini públic. URL: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Electronicvoting_machinewithbucu.jpg (Data de consulta 24.05.2018)

es pot veure com un al·licient per reduir l'abstenció, problema que certament no concerneix gaire el nostre país però que sí és endèmic dins de certes franges d'edat de la població europea. De la mateixa manera, permet facilitar l'accés al sistema electoral de persones que troben dificultats per accedir als col·legis electorals físics, sigui per motius de salut, d'allunyament o bé laborals.

En el cas particular de Suïssa, país que és conegut per un alt grau de participació directa de la ciutadania en la presa de decisió política, el fet d'oferir l'accés al sufragi a través de mecanismes tecnològics permet

facilitar la participació ciutadana en el gran nombre de consultes que es poden produir al llarg de l'any, de manera molt més sovintejada que en altres països.

D'altra banda, aquests sistemes basats en programari reben les mateixes crítiques d'una altra part de l'electorat que els sistemes físics, que es poden resumir en una manca de costum en la manipulació de ginyes electrònics i la manca de confiança resultant. S'ha parlat a bastament de la fractura digital dins de diferents àmbits de la vida quotidiana, sobretot per certes franges concretes de la població: se sol presentar les persones que siguin de més edat, o que tinguin dificultats econòmiques com a especialment desfavorides pel que fa a l'aplicació de les noves tecnologies. Davant d'això, cal notar que l'ús força estès dels telèfons mòbils en l'actualitat ha permès anar una mica més enllà d'aquests estereotips. Tot i això, és innegable que l'aplicació de la tecnologia en un procés tan bàsic per la democràcia moderna com és el sufragi ha de ser regit del tot per uns principis garantistes. No només ha de garantir, sinó que a més ha de ser comprovable –i de manera transparent– que garanteix:

- L'accés al sufragi per totes les persones qui hi tinguin dret.
- La restricció de l'accés per a les persones que no formin part del cens electoral.
- La unicitat de la participació, per evitar repeticions del vot.
- El caràcter anònim del vot emès.
- Un mecanisme de recompte fidel, que presenti un resultat que reflecteixi de manera exacta el vot emès.

En realitat, l'anàlisi que es pot fer d'aquests requeriments del sistema de vot electrònic ens mostra que presenta els mateixos reptes que pesen sobre el sistema de vot tradicional. Es poden millorar els mitjans tecnològics aplicats fins al punt de reduir les possibilitats de frau o error. Fins i tot es pot argumentar que, reduint la intervenció humana, es redueix de la mateixa manera la probabilitat que es desvirtui el sistema. En última instància, cal que el ciutadà pugui tenir la mateixa confiança en el procés electrònic que en el sistema electoral més tradicional. Quan la intervenció de la tecnologia minva aquesta confiança, cal preveure mitjans de participació alternatius. Malauradament, el fet de mantenir una possibilitat d'emprar el sistema tradicional en paral·lel al sistema de votació electrònic augmenta la complexitat del sistema

Figura 4. Captura de pantalla del portal de vot electrònic del cantó de Ginebra, Suïssa (<http://ge.ch/vote-electronique/>). Data de consulta: 24.05.2018

així com els seus costos: a més d'assegurar les garanties de base dins de cada sistema individual, cal assegurar la coherència dels sistemes, de manera que –per exemple– un mateix votant no pugui emetre el seu vot a la vegada electrònicament i físicament.

Totes aquestes dificultats expliquen per què, llevat de les excepcions esmentades i de casuístiques molt particulars, els sistemes de vot electrònic han tingut relativament poc èxit fins ara. La inèrcia social així com les dificultats de coordinació han fet que aquesta solució tecnològica hagi estat descartada en molts casos, malgrat els evidents avantatges organitzatius i econòmics.

Prospecció dels efectes de les noves tecnologies en el parlamentarisme

En les seccions anteriors, hem vist que les noves tecnologies, i més específicament les xarxes socials, han tingut un efecte sobre la comunicació en el camp de la política. També hem vist que d'altres tecnologies poden intervenir, ja avui en dia, en el procés democràtic de la formació dels parlaments –procés electoral–, com també pel que fa a la participació directa dels ciutadans (democràcia directa). En aquesta secció, voldríem fer una mica de prospectiva referent als efectes sobre el mateix funcionament dels parlaments.

Possiblement, cal començar per fer una primera reflexió sobre el paper dels parlaments. Tornant als aspectes més bàsics de la qüestió, ens podem preguntar per quina raó les formes democràtiques d'estat han acabat gairebé totes per la formació d'un parlament. Queda clar que el paper d'aquesta institució és la de representar el poble, qui és en democràcia el titular inicial i fonamental del poder. Queda igualment clar que, en els primers temps de la democràcia, era necessària aquesta representació, aquest exercici del poder per part del poble a través d'intermediaris, si més no per motius pràctics. Aquestes raons podien concernir en primer lloc la disponibilitat material per participar en el procés d'exercici efectiu del poder. Quan la ciutadania es trobava limitada pel que fa a la durada de temps que podia consagrar a altres assumptes que no fossin de mera existència, i quan els desplaçaments físics resultaven difícils i costosos, l'elecció d'un representant i el seu enviament perquè parlés en nom de la comunitat representava sens dubte una solució a la vegada econòmica, i potser l'única possible dins les circumstàncies materials del moment. La situació del Consell General de les Valls en podria ser un bon exemple, sobretot en el moment anterior a la construcció de les carreteres i fent referència a les poblacions de les parròquies més distants d'Andorra la Vella. Avui en dia, però, aquest argument a favor de l'ús del mitjà parlamentari decau davant de les possibilitats que proposa la tecnologia. Com l'exemple de Suïssa ha demostrat, és del tot possible seguir un model de participació directa, en la qual el ciutadà pugui participar directament en la decisió sobre assumptes que li pertoquin. L'argument de la distància no s'aplica quan el mitjà de participació és electrònic, i l'argument de la dificultat de trobar el temps necessari desapareix quan la participació pot ser instantània.

En segon lloc, les tasques de control del procés de participació podien superar els mitjans disponibles en cas d'emprar un sistema assembleari. Qui comptava els presents? Qui comptava els vots, sovint emesos a mà alçada? Qui podia assegurar-se que tothom que tenia dret a vot havia estat degudament notificat? Totes aquestes qüestions pràctiques es complicaven, sobretot a partir del moment en què el cens electoral augmentava. Resulta

relativament fàcil controlar aquests aspectes quan el nombre de persones que han d'intervenir en una reunió del poble és relativament limitat, per exemple d'unes poques desenes de caps de casa. Però quan el nombre de ciutadans amb dret de vot es calcula en milers o, com avui en dia a Andorra, en desenes de milers, queda clar que la seva presència física en una assemblea resulta del tot impossible, sobretot quan es volen assegurar les garanties bàsiques sobre l'emissió del vot.

En aquest cas, també es poden proposar arguments per dir que la participació electrònica de manera directa de tota la ciutadania resulta del tot possible. Existeixen, ja avui en dia, plataformes electròniques a Andorra que tenen un nombre d'usuaris del mateix nombre que el nombre d'electors dins el cens electoral. La presència electrònica d'un gran nombre de persones no presenta la mateixa dificultat material que la seva presència física.

Finalment, tenint en compte la tasca legislativa que és pròpia del parlament dins de la nostra concepció tripartida de distribució dels poders, es pot argumentar a favor d'una necessària preparació tècnica dels seus membres. Sempre ha estat així pel que fa als aspectes més tecnicojurídics d'aquesta labor, fet que sens dubte explica en part el nombre elevat de professionals del dret entre els rangs dels parlamentaris.

D'altra banda, la profusió de temes que es tracten així com el caràcter marcadament tècnic d'alguns projectes de llei –sobretot aquells proposats per l'òrgan executiu en l'exercici de les seves atribucions– fan que calgui disposar de certs coneixements de cada matèria. Un exemple típic podria ser quan el text proposat té caràcter financer (figura 5), moment en què la terminologia i els conceptes tractats es poden allunyar del que es pot considerar un nivell de coneixement general o estàndard de la ciutadania. En aquest context, és raonable la designació d'uns representants del poble –els membres del parlament– que potser tenen més formació en qüestions jurídiques, o potser hi tenen més interès, perquè puguin avaluar amb profunditat la futura norma i decidir sobre la seva adequació.

Quan les insolvències del deutor (client) són assumides pel cedent, s'entendrà que ens trobem en un cas de *factoring* amb recurs mentre que, si són assumides per l'empresa de *factoring*, s'entendrà que ens trobem en un cas de *factoring* sense recurs.

Figura 5. Extracte de l'art. 49 (b), de la Llei 7/2013, del 9 de maig, sobre el règim jurídic de les entitats operatives del sistema financer andorrà i altres disposicions que regulen l'exercici de les activitats financeres al Principat d'Andorra. BOPA núm. 26, any 25, del 05.06.2013

En aquest aspecte, la presència dels mitjans electrònics també pot tenir la seva influència. La ciutadania actual en gairebé qualsevol país del món gaudeix d'una educació formal àmpliament superior –en durada i per la qualitat– que en èpoques anteriors. A més d'aquesta educació, hom també té accés a una quantitat d'informació molt més gran a través de la xarxa, que es pot contrastar de manera fàcil. Així, hem de pensar que el ciutadà *mitjà* és cada vegada

més apte a copsar directament el contingut de la proposta de norma, sense necessitar intermediaris. En realitat, ens podem congratular que sigui així, ja que la futura norma se li aplicarà directament; convé, doncs, que li pugui resultar del tot intel·ligible.

Conclusions

A partir de les consideracions anteriors, hom podria pensar que en l'època en què estem l'abundància de mitjans de comunicació i d'informació de què els ciutadans disposem permetrien un exercici directe del poder democràtic, sense necessitat de formar un òrgan especialitzat com és el parlament. Sens dubte, procedint d'aquesta manera es podrien fer alguns estalvis, de la mateixa manera que en la majoria dels sectors de l'economia quan s'hi apliquen tècniques de telemàtica i de tractament automatitzat de la informació. Però no n'estic del tot convençut.

Al meu entendre, el millor argument a favor de mantenir el sistema parlamentari actual es troba en les actuacions de cert president americà, ja esmentat a l'inici d'aquesta intervenció. Veiem que el seu ús dels mitjans de comunicació instantanis ha estat justament així: instantani. No sempre s'ha pres el temps necessari per a la reflexió. A més d'emetre missatges divergents segons el moment –motiu pel qual se l'ha criticat a bastament, fins i tot a l'interior del propi partit–, la impressió general que desprèn no és de fiabilitat. Ara bé, quan s'estan tractant de decisions legislatives o altres amb implicacions molt directes i notables sobre la vida personal dels ciutadans i sobre l'economia del país, hom pot esperar que es manifesti un mínim de gravitas en la formació i la manifestació de la voluntat col·lectiva. Per fer-ho no es pot obviar la necessitat d'un cert temps, tant per l'estudi previ de la qüestió i de les implicacions de qualsevol decisió, com per la formació d'aquesta a partir dels interessos plurals dels diferents sectors de la població. És en aquest moment que, al meu entendre, la velocitat extrema amb la qual poden circular les informacions i manifestar-se les reaccions en calent és incompatible amb la tasca de representació del poble.

Dit això, no seria impossible que la forma actual del parlamentarisme es pugui *tunejar* en certa manera, incorporant-hi nous canals de comunicació entre els representants del poble i la ciutadana. Això permetria una major intervenció directa dels ciutadans i, en última instància, una millor representació per part dels seus estaments.

Alan Ward i Koeck,

enginyer superior en Informàtica, doctor en Societat de la Informació i el Coneixement,
professor a l'Escola Andorrana i membre de la junta de la SAC